

ROMANIA LITERARA.

№ 41.

Assi.

22 Oktombrie, 1855.

ФАБРИКА ДЕ ПОСТАВ

a

D. Колонел Когълничеан.

(сфършит)

Фабрика де постав а Дсале Колонелълѣи Когълничеан аѣ fost рѣдикатъ ин анял 1854. Еа есте ашезатъ ин апровиере де политиа Неамцѣл, ла поалеле Кърпацлор, ши ла инпрезпареа апелор Осана ши Неамцѣл. Еа кърпинде тоате операцѣиле нечесаре ла фачереа поставлѣлѣи, ши аныме сѣлареа, шентънареа, торсѣл, цесѣтѣл, пиѣа, машинѣ де деслѣнат, де апрецѣрѣ ши де тѣндереа поставѣрилор ши о боенцѣе специалъ.

Дѣферѣтеле машинѣ синт нѣсе ин мишкаре де роцѣ идраѣлѣе. Кѣ тоате ачесте волзменѣл де аня не posedѣнд нѣтереа тѣрѣвинчѣоасъ ши по-трѣвѣтѣ невоилор фабрѣчѣи крескѣнде, машинеле де топс вор фѣ стрѣмѣстате ин примѣвара виѣтоаре не ана Молдовеѣ, саѣ вор примѣи, прекѣт азѣим, нѣтереа мо-трѣче а вапорѣлѣлѣи. — Ин минѣстѣл де фацѣ цесѣтѣл аре шесѣ асортѣ-менте де лѣпъ, дрѣсете ши машинѣ контѣнѣе, апоѣ онт скаѣне де топс фѣекаре де кѣте 90 фѣсе, ши доѣт миѣл-ѣени де кѣте 320 фѣсе.

Însъ din lipsa unei нѣмаѣ трѣи асортѣменте лѣ-креазъ регѣлат ши даѣ не фѣекаре зѣ нѣлъ ла доѣт сѣте фѣндѣрѣ де-Вѣена де топт.

Скаѣнеде де цесѣт синтѣ ин нѣмер де 40. Însъ нѣмаѣ 20 лѣкреазъ, ши din грѣста-теа де а кѣпѣта бѣнѣ меканѣчѣи, нѣ с'аѣ adop-тат инкѣ скаѣнеде меканѣче. — Ателиле де апрецѣрѣ posedeазъ, доѣт пиѣе кѣ чѣокане, ши доѣт пиѣе меканѣче дѣнѣ системѣл *La-croix*, доѣт деслѣнѣтоаре, доѣт тѣнsetoаре, din ка-ре зна лонѣитѣдиналъ, преѣе, раме etc... Toate ачесте машинѣ синт адѣсе din ателиле лѣи Goetse ши компанѣе din Кемниѣ ин Сакса, саѣ де ла Г. Иосеѣи din Бѣлиѣ ин Моравѣа.

Боенцѣа posedѣ о кѣлдаре пентрѣ indigo кѣ пател ши трѣи кѣлѣрѣи де цѣнк ши арапѣт, ши афарѣ де проѣдѣктеле кемѣче, де лемнѣл де кампешъ, (бѣкѣан) де Indigo, де коменѣла, фабрѣка нѣ интѣрѣвинѣазъ декѣт плѣнте вѣнѣси-тоаре де але цѣреѣ. — Podia (rubia tinctoria), pezeda selvaticѣ (reseda lutiola) ши pastѣлѣл (isatis tinctoria) s'аѣ интѣроѣс ин Молдова о-датъ кѣ рѣдикареа фабрѣчѣи. Акѣм ачесте плѣнте се кѣлѣвѣеазъ кѣ абѣнденѣц ин Молдова, пре-кѣт нѣмаѣ нѣцѣин ши скаѣ де пиѣт ши колза некѣноскѣтѣ кѣрѣва ани инainte ин Молдова.

Фабрѣка маѣ кърпинде инкѣ ателиѣ де стрѣ-гѣрѣе ши лемнѣрѣе, ши зн ателиѣ пентрѣ про-ѣчереа сононѣлѣи пентрѣ ши а клеѣлѣлѣи.

În privirea лъней фабрика нѣ întreprindeазь декът лънѣ de а църей ши анъме:

1. Лъна ординарѣ църканѣ ока доі леі, ла доі леі ши цимътате. Din аеасть лънѣ се фаче сѣкманѣл, саѣ поставѣ gros каре се вінде котѣл дела триі ла патрѣ леі, сѣкманѣл ѣнсѣ de о лъдѣме de $\frac{2}{3}$ de kot de Biena.

2. Лъна цѣгаѣе; ока дела 4 леі ла 4 $\frac{1}{2}$ лъна ѣнсѣ несплътъ. Din аеасть лънѣ се факѣ поставрѣле destinate ла ѣмѣръкареа трѣпелор церѣі. Търѣіі ши Аѣстриеніі аѣ кѣмпѣрат аемине кѣтева вѣкъѣі. Преѣл ѣнѣі аеминеа постав este de 11 леі котѣл, поставѣ ченѣшіѣ de о лъдѣме дѣплѣ (de доі коѣі de Biena), ѣар чел албастрѣ вине колорат 15 леі котѣл. Апоі лъна цѣгаѣе маі сервеазѣ ла фабрикареа поставрѣлор а ла Freiberg каре ѣн вѣкатѣ de 28 коѣі de о цѣмътате лъдѣме ши de о грестате de 4 $\frac{1}{4}$ окѣ се вінде дрент 4 $\frac{1}{4}$ галвині. Консѣмаѣіа de ѣн асѣелѣх de постав е фоарте mare ѣн Молдова.

3. Лъна spanionкѣ саѣ merinos; ока de лънѣ сплътъ, дрент 12 леі. Din аеасть лънѣ се фабрикѣ поставрѣле челе ѣните ши кроазе de калитате mijlocіе; аеминеа вѣкскѣнѣрѣле. флапелѣле каре се вѣндѣ котѣл de ла 16 ла 20 леі.

Фабрика аеаства проѣѣче акѣм не фѣкаре лънѣ de ла 4 ла 5000 коѣі de постав. Am zis ѣнсѣ маі сѣс кѣ машинеле фѣнд пѣсе ѣн мишкаре prin роѣі ідраѣлѣче, ши ана фѣнд пѣѣнѣ, кѣ нѣ toate asortimentеле de tops лѣкреазѣ. De аеѣа, кѣнд topsѣл ва фѣ стрѣмстат не ана Молдовеі че се аѣлѣ ѣн о ми-кѣ депѣртаре de аmezареа принципалѣ, фабрика ва пѣтеа ѣнтриі саѣ ши ѣнпѣтри проѣѣчереа са, маі алес, кѣ ши ѣнѣпѣрѣле еі сѣнтѣ кон-стрѣите ѣн скопѣл de тѣрѣреа ѣнѣі аемине амеѣѣmint.

Кѣнѣл ѣнсѣ кѣм се фабрикѣ поставѣл este ѣрѣмѣторѣл.

Лъна ѣнѣіх се сплътъ, се пѣанѣнѣ ѣн ѣрѣмѣ се тоарѣе. — Кѣнд лъна е тоарѣе апоі се ѣесѣ, адекѣ фѣрѣле се аместекѣ ѣнеле кѣ алтеле, ши аеаства ѣн треі кѣнѣрѣ de кѣпѣтене.

Саѣ кѣ се ѣнѣрѣнѣдѣазѣ пѣмаі ѣн фѣр, фортѣндѣсе асѣелѣх ѣесѣѣтра че се пѣмеште ѣмплетѣлѣ; аѣлѣторѣл аеѣстеі ѣмплетѣрѣ нѣ este кѣноскѣл, ѣнсѣ toate фемеіле кѣноскѣ аеѣст mestешѣг ал ѣмплетѣлѣлѣ, аѣлѣторѣл ѣмплетѣреі колѣѣнѣлор, este Енглеѣл *William Lee* дѣн 1589.

ѣн ал доіле mod de ѣмплетѣреа фѣрѣлор este петрѣчереа маі мѣлор фѣре de о егалѣ лънѣѣме. Асѣел се фортмеазѣ дантелеа.

Ал треілеа mod este ѣесѣѣл ѣн ѣнѣсесѣл стрѣнс, адекѣ петрѣчереа ѣнѣі фѣр контѣнѣат ши ѣнѣѣшѣрат не о сѣвѣікѣ, пѣнтре ѣн маі mare пѣмѣр de фѣре de о лънѣѣнѣме не кѣт треѣѣіе сѣ аѣѣ вѣката. Фѣрѣл ачел контѣнѣат се пѣмеште вѣѣѣѣтра; ѣар ачеле prin каре ел се петрѣче се пѣмескѣ ѣрѣеала. Асѣел се факѣ пѣнѣѣрѣле, поставрѣле, мѣслѣнѣл. Ана ѣесѣѣл.

Поставѣл се ѣесѣ ка ши алѣ пѣазѣ. Бѣнѣтатеа лѣі атѣрпѣ de ла аеѣа а лъней. Асѣел Франѣа, Белѣіа, Інглѣтера сѣнт сѣлѣте de а траѣе лъна чеа фѣнѣл, дѣн Герѣmania, Țigaria, Moravia, супре а пѣтеа фабрика поставрѣле челе вѣне ши фѣрѣмоасе. — Лъна чеа фѣрѣмоасѣ а Spaniei ши акѣрѣа монопол prin ѣн трактат стѣпѣлат кѣ Франѣа с'аѣ перѣдст.

Дѣнѣ че поставѣл с'аѣ ѣесѣл, авѣнд форма ѣней пѣнѣзе че сеамѣнѣл кѣ флапелѣа, апоі супре а пѣтеа фѣі вѣѣѣт ши а кѣпѣѣа о тѣрѣе оарѣекарѣе, се пѣне ѣн пѣѣѣ дѣнѣ че ѣнсѣ с'аѣ мѣіет ѣн апѣ de сонон. Аеаствѣ операѣіе че акѣм се фаче prin кѣѣереа ѣнор ѣіокане мишкате de апѣ саѣ вапор, саѣ prin ѣіленѣре се фѣчеа ѣн веакѣл de мѣлѣк prin кѣлѣѣторѣі, ши карѣі форма о корпѣраѣіе вестѣлѣ ши пѣтерпѣкѣ.

Поставѣл дѣнѣ че аѣ треѣкѣт prin аеминеа

operație nu are nici față nici dos. Pentru aceea sune ai da față se pune la o noț operație numai deslănat. Aceasta căлкъ періі поставлѣі în partea ачеіа unde trebѣіе сѣ fie față; ші се face prin mijlocul de scai патралі, саѣ de аче металіче, здѣндѣсе față ачеіа че trebѣіе есунѣсѣ ла асемінеа лѣкраре. Поставл каптъ не ачеа față зп фел de нѣф. Aceasta'ї starea зпор інвѣлітоаре каре се фабрікѣ інтокмаі ка поставл.

Pentru ca поставл сѣ капете о față зніт ші кѣ лѣстрѣ, калітатеа че хотѣреште de прецл лѣі, апоі се сзпне знеі ноѣе операціі нѣмітѣ тѣнсѣ. — Тѣндереа се фѣчеа ін секолѣл de мјлок кѣ тѣніле. Машініле de тѣнс нѣ с'аѣ афлат декѣт ін секѣлѣ ачеста, ші маі інтѣз ін Інглітера кѣтрѣ анал 1851. Інтревінцареа de ачесте машініле н'аѣ девенітѣ генералѣ декѣт кѣтрѣ 1830.

Acheste doț din зртѣ операціі, деслăнатѣ ші тѣндереа се нѣмеште апетѣра. Акѣм с'аѣ фѣкѣт машіні нѣміте apprêteuses каре індеплинескѣ амѣндоѣ операцііле сѣс нѣміте, remedіѣнд асфел ачеле інковеніенце че се нѣштеаѣ дін операцііле сѣс нѣміте, ші каре череа а фі мѣіете pentru deslănat ші зскате pentru тѣнс.

Iată ші зп есмплѣ de інвѣрціреа тѣнчеі presimțitѣ de Кsenofon ші аша de віне інвѣрцітѣ de *Smith*.

Лѣкрѣторіі ін чеа маі mare parte сінт стрѣні, не каре пропріетаріѣ іаѣ адѣс дін дѣрі стрѣне, кѣ марі кѣлѣелі. — Ачеі інсѣрцінаціі кѣ прівігерѣа есекѣтрѣі феліхрітелор операціі адекѣ контра маістріі сінтѣ адѣші дін фабрічеле челе маі інсемнате але Сарсоніеі, але Прѣсіеі Ренане ші але Моравіеі. Діректорѣл актѣл е домнѣл Іulich каре ін чел дін зртѣ лок аѣ деріціат зпа дін челе маічелезѣре фабрічі de постав дін Копенхага.

Шефѣл воіенціеі este домнѣл Ahnesarge bestit kemist че аѣ афлат аша нѣмітѣл взтѣак

de in (british-cotton, flax cotton) de каре прѣбе аѣ фігѣрат ла еспозиціа de Лондра. Сімпліі лѣкрѣторі сінт дін Моравіа, дін мареле дѣкат de Позен ші дін Сілезіа. Кѣ toate ачесте маі мѣлці Ромѣні ші кіар Цігані еманціпаціі de пропріетаріѣл аѣ аціѣнс а пѣтеа фі інтревінцациі ін фабрікѣ, ші маі кѣ seamѣ ла топ ші ін ателііле de апетѣра ші de кѣлкарѣа поставлѣі prin піѣе.

Лѣкрѣл зілнік е de 12 оаре: аічі нѣ сінтѣ кѣпрінсе оареле тѣлкѣреі. Конііі лѣкреазѣ не лѣнгѣ прѣрнциі лор ка депѣлѣторі etc.

Діректорѣл каптъ зп сѣларіѣ de 300 гал. не ап; шефіі deosebitелор операціі (contre-maitres) каптъ зп сѣларіѣ de ла 100 ла 120 галвіні. Чеімалці лѣкрѣторі сінтѣ плѣтіці дѣпѣ лѣкрѣл лор, саѣ кѣ зіоа. Ачел че тоарче каптъ de ла 12 ла 20 парале дѣпѣ нѣмерѣл топѣлѣі pentru о ліврѣ de лѣнѣ тоарѣсѣ. Це сѣторѣл каптъ de ла 20 парале ла 2 леі pentru зп кот, дѣпѣ кѣм поставл іі зніт, саѣ кроазе, дѣпѣ діфікѣлтатеа desenѣлѣі ін вѣзскіпѣрї. Іар чеімалці лѣкрѣторі кѣ зіоа, фемеіле ші конііі сінтѣ плѣтіці ін deosebite кіпѣрї de ла зпѣ ла тріі леі. Тоді інтревінцациі ін фабрікѣ аѣ de ла діректор пѣнѣ ла чел дін зртѣ лѣкрѣтор кѣ зіоа, локвінціі ін фабрікѣ; асемінеа фокѣл ші лѣміна тѣввінціоасѣ, фіекарѣ famіліе are о локвінцѣ deosebitѣ, ші каптъ ші о вѣкатѣ de лок фѣрѣ платѣ pentru реколта нечесарѣ de грѣне саѣ легѣме.

Pentru інвѣдѣтѣра конііілор пропріетарѣл ка амік ал лѣмінѣрїі попорѣлѣі Ромѣн pentru каре дорінцѣ аѣ dat атѣтеа віі doveзі, аѣ інstituit зп кѣрѣс фѣрѣ платѣ, че este а се face de доѣ орї не sentѣмѣнѣ, Піоіа ші Дѣмініка ін ромѣнеште ші ін немѣште. Болнавїі каптъ о кѣѣтаре gratsitѣ ін суіталѣл de Ніамѣдѣ; Кorespondінга інтревінцациілор ін фабрікѣ кѣ рѣделе лор дін Цѣрманіа се face не конта фабрічелі, ші tot лѣкрѣторѣл че вроіеште а се інтѣрна

în patrie dăruț și lucră de 3 ani, primеште ка плата дрѣмълѣ 15 галвинѣ.

Încăпериде фабричеї sînt zidite în pătrѣ și кърѣmidѣ. Ele sînt палте кореспондѣнд ши ла скопѣл де ада о десвѣлѣре маї mare фабричеї, ши ла ачел ѣценѣк. Sălese sînt vaste ши foarte înalte. О капелѣ католикѣ, ши алта protestantѣ аѣ а се zidi. Аши пѣtea зѣче кѣ soarta lucrătorilor întreprinzăți în ачeastѣ фабрикѣ este чеа маї ферѣцитѣ. Ши кѣ никѣлѣrea, ниѣи într'о фабрикѣ нѣ с'ар гѣси lucrătorѣ че сѣ аѣтѣ lucrăți маї бѣне, сѣ fie маї бѣне хрѣниѣи, маї бѣне цѣнѣи ши сѣ се поатѣ лѣзда ла finitѣл fieкѣria septѣмѣни кѣ о маї mare economie.

Ачeastѣ фабрикѣ че am descriis а kostisit пе proprietăria aprăape ла 25,000 галвинѣ. Ачeїа че аѣ crescut ла о аsemіne somѣ келѣтѣелеле este плата транспортѣлѣ машинилор; ши ачeasta маї кѣ seamѣ din каѣza ресвѣлѣлѣ че аѣ întreprint пѣлѣtea пе Дѣнѣре. Adese ori transportѣл машинилор аѣ constat маї мѣлт декѣт машинеле, fiind кѣ аѣ пѣлѣtit кѣлѣтарѣл пѣлѣ ла три галвинѣ центрѣ дрѣмъл де ла Бѣлѣц ла марѣinea Moldovei. Апої difiкулѣtea де а нѣмерѣ lucrătorѣ авѣлѣ, аѣ кѣшнат proprietăria келѣселѣ марѣ, скѣмѣндѣи în маї мѣлте рѣндѣрѣи, ши пѣлѣtind асѣел келѣселѣле дрѣмълѣи нѣлѣ аѣче în деарѣ ши îndѣрѣт.

Кѣ тоатѣ sіmѣnѣа însă а proprietăria în тоатѣ енерѣia че десвѣлеште în просвѣрѣarea знѣи аsemіnea ашезѣmint, фабрика се аѣлѣми се mare încѣ în ачeа stare încѣт нѣ дѣ proprietăria добѣнда кѣпиталѣлѣи întreprinzăт. Ши ачeasta din маї мѣлте прѣчинѣи. Întѣис кѣпиталѣрѣле în Молдова sînt миѣи ши добѣнда лор е mare, ши авсоарѣе о parte din кѣшѣтѣл еї. Апої апа че пѣне în мишкарѣ машинеле are преа пѣдѣнѣ пѣтере ши нѣмаї стрѣмстареа топѣлѣи пе Молдова iar маї бѣне întре-

бѣинѣареа vaporăлѣи, че ар prodѣче о мишкарѣ konstantѣ ши регѣлатѣи—ар да зп ноѣ свор; кѣчѣ кѣар акѣм prodѣкѣтеле ачeлѣи фабричѣ sîntă маї еѣтене декѣт челе стрѣине де ла 5 ла 10 procent; нѣмаї нѣ аѣ аѣisns а кѣлѣта зп credit în деарѣ, ши prin хрѣmare а авеа зп debit sigѣр, рѣлѣде ши зшор.

Молдова încѣ ва фѣ smѣлѣтѣ încѣрѣnd саѣ маї тѣрзиѣ де вѣртежѣл industriei, маї алес кѣ зпеле ramări але industriei кѣм челе citate маї sѣs serveазѣ кѣар ла крѣшѣтереа venitѣrilor proprietărilor кѣмпене, imѣ vine а креде кѣ înвѣрѣн deчeниѣ кѣлѣторѣл ла мѣнѣstireа Neamцѣлѣи, вѣзѣнд де о parte о фабрикѣ ши зп тѣрѣг încoporat, iar де алта ниште рѣниѣи trisite а знеї четѣцѣи де глорѣоасѣ сѣвѣнѣре, ва кѣдеа în о аѣлѣкѣ meditare în зп аѣлѣк vis. În о клипѣ ва гѣндѣи кѣ în timpѣи eroici аї Moldovei divinităѣиле ресвѣлѣлѣи авеаѣ пе ачeлѣе локрѣи Olimpѣл лор; кѣнд акѣм spirităл пѣчeї, с'аѣ маї бѣне зѣкѣнд а репѣосѣлѣи, пѣлѣнеазѣ neste ачeлѣе плаїрѣи. Odatѣ trompeta ресвѣликѣ фѣчeа де клокoteаѣ dealăрѣле че формeазѣ поалеле мѣнтелѣи Кѣрпат, де пе акѣрѣia крѣшетѣ зп poet isbit, Дѣлѣи Andrei Mărșanș îndeамнѣ пе Romăни ла зпѣре ши фрѣдѣе арѣтѣнд rezultatele фѣнeste а зрeї Moldoveilor ши Măntenilor. Кѣнд акѣм се азде нѣмаї мѣцетѣл бозѣлѣи рѣдѣтор че тѣрѣе кѣ зп нас încet dar sigѣр пѣлѣл, singăra машинѣ în Молдова че вѣрѣдѣsind sѣнѣл деверосѣлѣи пѣmint, аѣчe ла вѣацѣ реколѣта азрѣтѣ, ши ачел мѣцет întreprint де гласѣл стѣпѣнѣлѣи че поате îl îndeамнѣ ла мѣнкѣ. Аѣ fost зп timp кѣнд meritеле domnilor се мѣсѣраѣ дѣлѣт мѣлѣimeа крѣпченѣлор лѣпте, ши цѣрѣле кѣлѣта а лѣа де марѣл вѣлѣсрѣл трѣфаш, дѣндѣи зп аер маї резвѣлѣник. Astăzi, пачеа ши ферѣчѣirea națională îi карѣл че трeчe пе domni ла пѣтѣрѣе; ши центрѣ ної марка цѣрeї чеї simbolă мѣнчeї персеверѣinte, îi о deștentare кѣ

мънка е standardъ съѣт каре, осташи де арме поѣе требъѣ а не адѣна. Четъцъѣа кънтатъ де поетъа Хрисоверги ши акърѣа рѣинѣ се рѣдикъ трѣѣаше не supinçiana зъси деалъ мѣрецъ, ser-beazъ de martър елокъент а секълѣор трекъдѣ, ши де ѣвѣнцереѣле пѣртате асъпра стрѣнѣлор, seminiлор nostrii. Търгъл че ва креште гравникъ, ши каре акъм smerit се ѣтінде съѣт ниçioареле рѣинеѣ стрѣмомешѣи ѣн о дистанцъ респектоасъ, ва servi де martър ла о вѣрѣнцъ де о алъ фѣре, о ѣвѣнцере а патрѣеѣ. Омъл астъзи, Prometes де алъ фѣре, нѣ алеаргъ съ фѣре дѣн черѣ фокъа divin, чи каѣтъ а смълде патрѣеѣ секретеле еѣ, ши аѣ ѣмпъне воѣнда са. Natspa е пѣдестатъа глорѣеѣ ши активѣтъдѣи пекълѣи omenesk.

G. Anostolian

КЪЦЕТЪРІ. *

III.

(срмаре)

Gramatika, аѣ zis оаре чѣне, este зп мѣлокъ, ѣар нѣ зп целъ; ла Ромънѣ амбѣдѣа грамѣрианилор аѣ преѣкъѣт мѣлокъа ѣн целъ: къ перѣколъа де а стѣнде ѣн поѣ ѣнкѣнѣреа, слобоzenia гъндълѣи, волнѣиçia стилълѣи, armonia, фѣреа ши фолосерѣле скрѣслълѣи, domnii грамѣриани не-аѣ адѣс, ѣнтр'ън timp ѣн каре попареле с'аѣ скъѣрат де вѣрѣбеле шкоалелор, ши ла зп неамъ тѣндрѣ ка ал nostrѣ, ѣн каре конѣиѣнда сѣнцелѣи аѣ fost vie ѣн челе маѣ греле времѣ а исторѣеѣ sale, а концентра ѣнцелѣпчѣзнеа неамълѣи ѣн кѣвѣнтологѣе, алфа ши omega шѣиѣеѣи ши а рѣвнѣи Ромънѣлор де дѣнокъе ши де дѣнокъо де Карпатѣ. Примѣдѣа ѣнгрѣдѣеѣи славоне, фѣрика ши висъа рѣѣ а граматѣиçлор ши а политѣиçлор nostrѣ, аѣ пе-

трекъѣ'о де мълт Ромънѣи, ши аѣ петрекъѣто пълъ а нѣ фѣ не лъмеа ромънъ граматѣиçи ши политѣиçи. Чѣне ѣе папъ ѣн мълъ astъзи, нѣ гъндеште че ва скрѣе, че карте де фолос ва да ла лъминъ пентрѣ ѣнѣма, мѣнтеа ши ѣвѣцъѣтра Ромънълѣи, дар гъндеште не че mod ва скрѣе, не каре лоçикъ граматѣикалъ; не лоçика ѣталиенеаскъ, не лоçика ардѣленеаскъ, не fantasia францъзеаскъ, саѣ не аѣте лоçиче неботезате ѣнкъ, ка фѣѣеле Блажълѣи, ка patria дѣн Бъкѣрешѣи, ка Zimbrѣа дѣн Iasi; нимѣне нѣ скрѣе ка ст'а поатъ ѣнцълѣеде фѣраçи ши пѣрѣнцѣи сѣи... patrioçii скрѣиторѣи, грамѣрианиѣи, ziditorѣи де temelie а лимбелор¹⁾ нѣ вѣдѣглоата, попоръа ѣзѣит пентрѣ каре се фълескъ къ лъкреазъ, саѣ сокотѣ аѣеа глоатъ депрѣнсъ къ латѣнеаскъ, францъзеаскъ, ши ѣталиенеаскъ; ниçи зъл нѣши арънкъ окѣи песте лоçикъ ши нѣ се ѣнтрѣавъ кънд ши кънд: оаре лоçика лънçѣѣе, tot лънçѣѣе ши ѣнѣнсъ ка о ацъ, дѣн dedъçie ѣн dedъçie нѣ къмба дъче дрѣнт ла непѣнцъ ши ла гроана а вѣсърдълѣи, дакъ не este ѣеплат а ѣнтрѣзѣнда ачѣст кѣвѣнт стрѣн тълмѣçит ромънеште прѣн кѣвѣнтъа неѣѣѣе. Лоçика este де а се опрѣ ла pontъа знде зп прѣнçип се ловеште къ ал прѣнçип, ши пентрѣ поѣ este де а не опрѣ ѣн аналогѣе стрѣните ла pontъа знде лимба поастрѣ рѣспѣнцѣе лимбеле стрѣне, ла pontъа знде ачѣсте аналогѣи ватъмъ нѣ нѣмаѣ armonia, дар фѣиѣнда органикъ а лимбѣеѣ.

Ромънѣа шѣте акъм де дисконерѣеа ма-нѣскрѣнтълѣи moldovenesk дѣн 1427 ѣн бѣблиотѣка де ла Оксфортъ; ачѣст манъскрѣнт дъ дрѣнтате Ромънѣеѣи лѣтераре ѣн прѣвѣреле sale исторѣе асъпра лимбѣеѣи скрѣсъ. Нѣ не фълѣм де ачѣастъ дисконерѣе че не ѣнтрѣеште ѣн апрѣциаçиѣе поастре, пентрѣ къ адѣвѣръа ѣзѣореа пентрѣ поѣ дѣн ѣншѣи вѣада неамълѣи:

¹⁾ Bezi N. 62. Patria, фѣаѣе политѣиç лѣтераръ ши ѣндъстриа-лъ. — Бъкѣрешѣи.

* Bezi Rom. lit. NN. 7, 8, 10, 17, 18, 19, 21, 23, 29, 30.

simțim къ toate sistemеле ш'ащ трѣит веакъа ші оамениі серіоші ка съ прѣндъ ла пѣтере, се ѣнторѣщ ші се вор ѣнторѣче, ка зрѣшъа дѣн мѣтолодіе, ла доктрина сънѣтоасъ адекъ ла традиція историкъ ѣн пѣчоаре, традиція каре не-ащ фѣкст ші цѣнст Ромъні, ші каре традиція, ѣе нѣмаі не ва да пѣтѣгеле де а продѣче лѣтератъръ ѣнсъфледѣт ші трѣтоаре, ші не ва пѣне не калеа чѣвѣлісаціеі адѣвѣрат націо-наль, де каре не денѣртеазъ пѣлѣчѣрѣ.

De а грешѣ прѣн мѣлт patriotism este о грешаль фѣршоасъ; де а грешѣ къ трѣдъ, къ ерѣдіѣіе ѣнкъ нѣ este нефолос; дѣн фѣрѣштѣтѣра мѣнцелор, дѣн скапаратъа идеѣлор ѣесъ прѣчепереа ші адѣвѣрѣа системеле, цѣвдеката де ѣнсъшѣ родѣрѣле сале, сѣнтѣ ѣн кѣмпѣнѣ де а опрѣ ѣнтѣселе лор дедѣкѣі; мѣлѣ скрѣі-торѣ се алѣтѣреазъ де традиція; ші ачестѣ скрѣі-торѣ сѣнт че'ї вѣне прѣмѣіѣ де четиторѣ; este де превѣзѣт къ ѣн кѣрѣнд шкоалеле ші традиція се вор зѣн ѣнтр'ѣн еклектѣсм, зѣнде не амѣлѣ спорѣл идеѣлор, десволтареа чѣвѣлісаціеі, ші де каре не леагъ ваштѣна ноастрѣ, къчѣ Ромънѣа с'ащ нѣккѣт прѣн еклектѣсмѣа полѣтѣк; граматѣка се ва редѣче ла мѣсія са, ші скрѣі-торѣі дѣнѣ ѣнвѣдѣтѣра, талентъа ші аплекѣрѣ-ле лор вор ѣнтрѣвѣнѣа, адеце, лепѣда ші ромънѣза кѣвѣнтеле. De а фаче дѣн лѣмѣъ о кестѣіе де націоалѣтате се ѣнцѣлѣде; дар де а ѣнтрѣна ші пестѣрна о лѣмѣъ ѣн потрѣва тра-сѣлѣі еі este алѣ кестѣіе: кестѣіе де педанѣі, де нештѣиторѣ, де шарлатанѣ сащ де мѣшѣі, кѣнд нѣ este кѣмба о перѣдѣиторѣіе де sentimente patriotiche. De а ворѣі де ашезареа лѣмѣ-беі не нѣште вазе маі solide, де вазе черѣсте де перѣлѣіе че констѣтѣе о лѣмѣъ, ¹⁾ este о фѣразеолодіе стрѣлѣчѣтоа-ре пентрѣ окѣі слабі, ѣнгѣнфѣтоаре пентрѣ чел че о скрѣіе, дешартъ пентрѣ ѣнцѣлѣнѣі. Кѣнд

se naște о лѣмѣъ ѣн лѣме се наște къ ор-ганѣзмѣа еі, се наște перѣрешѣт не о базѣ solidъ, не база алѣтерациѣлор сащ а декомпо-зіціеі алѣтор лѣмѣі, не кондіціѣле вѣедѣрѣі а попорѣлѣі че о ѣнфѣіе, сащ каре се наște къ еа прѣкѣм Ромънѣі, не кондіціѣле клѣмеі, а вѣчѣнѣтатеі, ші о мѣіе де аде кондіціі че ал-кѣтѣіескѣ исторѣа. Нѣ доарѣ се кѣнѣм Ромъ-нѣі, къ сѣрѣі ші мѣдѣі, не мѣшкѣторѣі ші не съмѣіѣі дощъ мѣі де ані, нѣ ащ авѣт рѣдѣаре а аштѣнта зѣлеле ноастрѣ. нентрѣ а лѣ се фаче о лѣмѣъ solidъ. Дакъ четиторѣі Ромънѣіеі лѣ-тераре штѣщ мѣзѣка, ар пѣтеа асемѣна кѣвѣн-теле ѣнсемпате къ оаре каре ѣнторѣтѣре зр-лате, ¹⁾ непотрѣвѣте къ ноателе ші акомпане-мѣнтѣа.

Пѣнѣ ла зѣоа дорѣтѣ а ѣнфѣрѣдѣрѣі системеле-лор, patria ероікѣ, дѣн Бѣкѣрешѣі, зѣн корп адеп, че респѣрѣ къ зѣн torrent лѣбер зѣн аер де вѣацѣ вѣедѣталѣ, спѣнѣзѣратъ къ сѣфорѣдъ не вѣрѣфѣреле антѣтезеі, ка о пасѣре не волѣа черѣлѣі, ва ²⁾ зрѣма а спрѣіѣні системеле, ва ѣнкъ ва маі наște вре о системѣ че се ѣскѣлѣште і грек: сѣнгѣрѣвѣке систематѣкѣ де каре скѣвѣнаș вѣіата Ромъ-нѣіе. De че рѣдѣчѣнѣ съ фѣіе ачест і грек рѣшѣнос, аскѣнос ѣн коада патрѣіеі ноастрѣ ка алт і грек че се аскѣнде ѣн коада рѣндѣрелор де не зрѣмѣ а еміграціеі ромъне де ла 1848?.. Нѣ este Ардѣленеск. къчѣ Ардѣалѣа, ші кѣнд се ѣнѣракъ латѣнѣште tot ворѣште ромънѣште. Молдо-Ромън?.. дар Ромънѣа де мѣлт с'ащ дѣспѣрѣіѣт де Грекѣа, нѣ ар фѣі оаре ачест і грек, дѣн ачеле неамѣрѣі ѣнцѣлѣнѣте, каре штѣщ, зѣче Дл. Воїнескѣ, а прѣгѣлі ѣн оут-супрезеche фелѣрѣі картофеле, ³⁾ дар нѣчѣ ѣнтр'ѣн фел а

¹⁾ Antopsetъръ, пентрѣ ачѣа че нѣ штѣщ ромънѣште: Roulade.

²⁾ Tot Patria N. 62.

³⁾ Bezi Romъnѣа лѣтерарѣ N. 37, о прѣмѣларе ла вѣіеле дѣн Шѣренѣі.

ворбі потънеште?.. Крескътъре іврїде че стър-
пескѣ пѣмїнтѣл потън, де каре с'аѣ маї вор-
віт оdatъ іn Молдова. ¹⁾

(ва зрѣта)

A. P.

Сърїле de тоамнъ ла Цеаръ.

(зрѣтаре)

A doăa zi dimineață mă trezisesem mai voios, înșă priverea болелор че се інковоїа не деа-
съпра'мї, лъчїѣ слава а разїлор де соаре,
че інтра кїзъші prin ferestăică, лъңїнд не
подѣл змедѣ а інкїсоареї змърїле gratїлор
săle de фер, паїеле імпръштїете не лънѣт мї-
не шї а лор мъчїде дъхоаре, toate ачесте мъ
străbătuse de îndată къ о інтр'атт дспероасъ
simțire, къ склїпїреа знеї маї віт пъдеїдї че'мї
adăsesъ odihna поңдї, дїспъръсъ ка вісърїле de
фериçїре къ каре мъ легънаș somnă. În mo-
mentăл знде мъ скласъм къ зп фїор de не-
ръхатѣ, върънъл шъдеа serios не бътск ін
prїjma mea, шї се зїта ла мїне къ о пърїн-
цеаскѣ інгрїјъре. „Аї dormit бїете, імї зї-
съ, шї віне аї фъкът, врѣста та шї-аѣ лъат
drepтăл, кънд а mea, м'аѣ indemnat ла гън-
дърїле че сїнтѣ de анії меї шї somnăл мї с'аѣ
спърїет de грегтатеа лор! че а фї гъндїт
маїкътă, de toate інтърплърїле че не цїнѣ
de parte de касъ? Імпреçїзърїле челе гре-

¹⁾ Bezї Dacia lit. фага 412, 1840. Ешї. Паранте зъ :
ла 18 Іunie 1855 Кънетърїле се вѣдѣ іскълїте:
Дл. і Грек ла 17 Septembrie днѣк пѣ аѣ възст пѣмеле:
пѣме каре poate нѣ este Dsăle къ тотăл некъноскът. Da-
теле dovїдескѣ къ Дл. і Грек аре невоїе de кѣтева лънї
pentră а калатъзра къ о граçїе un à propos, о дн-
леснїре шї о змърътате волтерїанъ, че дл кіемѣ дн лїтера-
тура Patriei din Бъзрешї ла редакçїеа колоанеї de не зр-
мъ, шї дъ не фагъ пѣмънтъреле реçестї din Siebenbürg. Se
шїе дн istorie къ лъкзїторїї дн пѣмънтърїле ачесте трїескѣ
de аntї челе адекъ de векеде вѣпътъдї стрїне. Nă se va
мїера дар нїмїне къ D. і. Грек се квоаште дн аntїче;
мїерапеа este кѣм аѣ пѣтѣт зїї аdїзнъ Dsăle нмаї трїї
лънї pentră атъче ревіал Ромънїеї лїтераре.

ле пѣтръндѣ маї къ търїе мїнтеа фемеїаскѣ, о
неїнїштескѣ шї сѣ фї шїтїт акъм сърмана
nevastă de неказъл че траѣем, de сїгър
ва фї інтр'о неснссъ мъхнїре de сѣфлет. N'am
вѣзъто ла евенїре къ Орхеанъ? Мї-адък,
ка de астъзї, аmїnte ін че снаїме о арън-
касъ! Мълтъ време аѣ трегът пънъ кънд с'аѣ
штерс din дъхъл еї ловїт, інтїпърїеа че про-
dăsesъ аsăра еї, ачeastъ крѣдъ інтърпларе.
Viada noastрă de їзвїре атънче аbїе se dis-
вълїсъ шї се лъмїна de разїле че арънкъ
kredїнцъ ін віиторїс, аsăра зїлелор кареле
їнченѣ къ віне; але noastre ераѣ інфлорїте
къ toate подоабїле че не даѣ віедїї о віе
simțire, тїнерегїле шї не інгрїјере кър-
деа ін лїнїште, лїмнеде кă о апъ че шїте de
знде віне, дар нѣ знде се дъче. Кънд о-
мъл аша къ зїтаре de сїне, соарбе маї къ
пъчере вінеде че прона аѣ імпръштїет не
калеа лъї, атънчї маї вѣртос се стрїнѣ шї
пожрїї ін сенїнъл черїлълї сеѣ de фериçїре,
зп тръснїт de оdatъ, ка о admonїре а dămne-
зърїїї іл лозеште, шї ел сїлїт de о маї іналтъ
врїоңцъ плеакъ канъл къ змїлїнцъ їнаїтеа
пътерїї че самънъ інтърпларе не пѣмїнтъл...
Ін времеа de каре'дї ворбеск драгъ Ioane;
eram трїї сѣфlete ін Storojешї зните ін а-
чеа маї сфентъ лертъръ de інїмъ. Grїgorї
Крїцъ вѣръл меѣ, маїкътă шї еѣ! De мїк
копїл пердăsem пърїнçїї de чїзмъ. Tatăл лъї
Grїgorї мошъ Iordakї, мъ лхase ін касъ, Вѣ-
ръ меѣ ера de 8 анії маї mare декът мїне
шї кънд дъпъ кѣтѣва време мърїсъ мошъ,
Grїgorї імї цїнеа лок de tată, пънъ кънд віїнд
шї еѣ ін врѣстѣ de флѣкѣѣ, ел мї се флѣкъ-
съ чел маї бън прїетїн. Grїgorї пънъ атънче
нѣ гъндїсъ ла къзъторїе шї рѣспъндеа, арътънд
ла мїне, ла фїекаре че іл інтрева despre
їнсърат „бїетъ аре чїне съл їзвeаскъ шї о
mașтїгъ, нмаї стрїкъ ін касъ;“ къ ачeastа
ел їнкїдеа гъра ла кърїосїтатеа вечїнїлор.

Върѣл ѡнсъ нѣ ера сек де инимъ, дин потривъ не лънгъ бърътеаска лѣи ѡнфъдошiare а-веа ши о блъндегъ немърѣинитъ ѡн сѣлет. Кънд венисем ѡн старе де 19 ани, ѡл възъсем де мѣлте опі а гъндит. Вѣнатѣл нѣл маї весѣліа. Нічі Братшѣл макаp кѣ пѣскъ-рѣа са мѣноасъ, кѣ вѣнтърѣле сале ши кѣ фортѣни каре маї ѡнаите ѡл стрѣзрѣта, нѣ маї ера ѡн старе ка сѣлї неѣizeаскъ, ка сѣлї дескѣ-дѣ фаца; фрѣнтеа лѣи рѣмънеа ѡноѣратъ ши вѣо-шѣеа лѣи чеа веститъ паркъл пѣрѣсѣсе. Ёмї венѣсъ грѣѣжъ де върѣ, дар ши еѣ асемѣнеа мѣ гѣсеам де о бѣкатъ де време ѡнтр'о маре тѣлѣрѣре, сѣмъна кѣ не ворѣисем де а фѣ амъндої носоморѣдї. — Кънд неѣеам скъпа, а-лергам кѣ фѣга ла рѣпа латъ, чеа кѣ фѣн-тѣна сѣѣ товила лѣи Татарѣ; аколо, нѣ шѣтїѣ кѣм се фѣча, гѣсеам tot деаѣна не Ioana непоата крѣншарѣлѣлї де ла Кород, ши нѣ маї кънд адѣнѣеам не лънгъ дѣнса ми се фѣчеа зѣѣѣ ѡн инимъ, каре алмѣнтрелеа ера ѡнѣнекатъ де о грѣѣжъ че нѣ о неѣеам нѣчі нѣмї, нѣчі ѡнѣлѣе. Аша нѣскѣсъ ѡн сѣфлѣ-тѣл мѣѣ ѣѣрѣеа кѣтрѣ маїкѣта ши еа нѣ мѣ аѣеа де рѣѣ. Ёнтр'о зѣ, вѣнд ѣарѣшї ла рѣпа ме дорѣтъ, че атѣнчеа ѡнчѣеа а се ѡмподовї кѣ флорѣле прѣмъверѣї кареле се аскъндеа сѣѣт пѣтернѣка, мѣкар кѣ аѣе ѡнкѣтѣ ѣмѣра ѣнор марї арѣнї аѣлї, вѣкї ка сатѣл пострѣ, кѣ мѣе-рѣре азѣсем ворѣвѣнд кѣ фок. Нѣрѣѣдѣреа'мї ера преа маре ка сѣлї мѣ онреск. О сѣмѣ-ре ноѣѣ мѣе ѡнкѣ не кѣноскѣлѣ. парте дѣре-роасъ, парте комѣсъ де о вѣе кѣрѣозѣтѣте мѣ ѡннѣсѣѣ ѡнаите, ши емѣнд рѣшѣде ѡн лѣ-мѣнѣ не лънгъ фѣнтѣнѣ, възѣѣс кѣм рѣдѣка фата меа кофа са плѣнѣ де апъ не ѣмѣрѣѣ, ѣнде ѣѣнд'о кѣ о мѣнѣ ѡн кѣмѣнѣнѣ, кѣ чеї-лалѣтѣ еа арѣта супре мѣне кѣ фок ѡн образ; ши фѣрѣ де а'мї зѣче ѣн кѣвѣнт мѣкар, еа се рѣнезѣсъ ка о кѣпрѣоарѣ спѣрѣетѣ не кѣ-рѣре ла деал. фѣрѣ ка сѣ версе о пѣкѣтѣрѣ

де апъ дин кофъ, лѣсѣнд не Грѣгорѣ че вор-ѣѣсъ кѣ дѣнса, ши не мѣне че мѣ ѣѣтам састѣ-сѣт ши кѣ сѣѣалѣ кѣм фѣѣеа, ѡнтр'о крѣнтѣ тѣл-ѣрѣре. Върѣл ста ѡн ѣѣмѣре ши ера аѣлѣ не образ, пѣнтѣл і се рѣдѣка де неѣѣмерѣре, пѣ-рѣле і се ѣмѣла ла фѣе каре рѣсѣѣларе, окѣї ѡ ера ѣмѣѣлї де лѣкрѣмї че ле опреа, ши бра-ѣѣле ѡ пѣка кѣ молѣтѣте не лънгъ трѣнѣл сѣѣ мѣнѣѣт де о таїнкѣ, ѡнсъ пѣтернѣкѣ лѣнтѣ кѣ сѣне. Грѣгорѣ аѣе се ѣѣнеа ѡн нѣчѣоаре. — Кънд мѣ апронѣсѣм кѣ спѣмѣѣ де дѣнсѣл, ел ѡшї ѡнѣоарѣ канѣл, доѣѣ пѣкѣтѣрѣ фѣрѣвѣндї ѡмї кѣ-ѣрѣ не мѣнѣ ши пропѣндѣмѣ кѣ о мѣнѣ сѣл-ѣѣтѣ де ѣмѣрѣѣ: о ѣѣвѣнтї Петре, ѡмї зѣсъ, о ѣѣвѣнтї де о време ши нѣ мї-аї спѣс нѣмї-кѣ фѣтѣл мѣѣ: ши пѣѣндѣшї о мѣнѣ не образ, ел кѣ чеїлалѣтѣ мѣ трѣсѣѣ сѣгѣѣнд ѡн бра-ѣѣле сале, стрѣнгъндѣмѣ кѣ о неѣоасъ пѣте-ре ла пѣнтѣл лѣї, ѡн каре сѣмѣѣам кѣм і се-ѣате ѡнѣма са тѣлѣрѣатъ. С'о фаѣї фѣрѣѣѣтѣ Пе-тре, кѣ не тѣне те ѣѣвѣнтѣ!.. Ера ѣн че аша де мѣѣнѣт ши де дѣлѣе ѡн фаѣа лѣї, гласѣл лѣї трѣмѣра кѣ о аша трѣстѣ рѣсѣнѣре, кѣ ѡнѣ-ма мѣ се ѡнѣоѣсъ сѣѣт дѣрѣеа де каре веѣеам кѣ сѣфлѣтѣл лѣї ера ѡнпрессѣрат. Дѣнѣ ѣн мо-мент де фѣрѣѣѣре, мѣ лѣасъ Грѣгорѣ де мѣнѣ ши кѣ ѣн зѣмѣт ѡн каре се ѣѣтеа о дѣрѣроасъ лѣнѣдѣре де сѣне ѡнсѣшї. „ѡаї Петре ѡмї зѣсъ, вѣѣа е трѣстѣ саѣ воїоасъ, дѣнѣ кѣм вѣоїеште омѣл а о прѣвї, дар еа este нѣмаї нентрѣ а-чѣла рѣкѣноскѣтоаре, каре ѡшї пѣстрѣазъ кѣ сѣѣнѣне дѣторѣа пѣнѣ ла сѣѣршѣт, ши а меа, мѣ ѡндеамнѣ де а мѣ бѣкѣра кѣ ѣї-ам гѣ-сѣт о вѣреднѣкѣ де тѣне неѣастѣ. Мїї фрѣкѣ нѣмаї де рѣѣеле еї кѣ н'ор да блѣгословѣне ѡн кѣѣеторѣа фѣтїї ши еа сѣрмана аѣ рѣмас де мѣкѣ орфанѣ де пѣрѣнѣдї. Арѣ бѣнѣ аѣере аѣї ши ѡн Кород, ѡнсъ tot че арѣ este сѣѣт кѣрѣма тошѣлѣї сѣѣ, ши кѣ атѣл вом аѣеа маї мѣлѣт грѣстѣте де ал ѡндѣплѣка де адї ѣао де фѣмѣеѣ ѡнсѣршѣт ом ѣѣеа.“

(ѣа ѣрѣа)